

Содержание тренировки – это то, что переживается и переносится спортсменом как нечто важное и существенное, связанное с реализацией своих актуальных и потенциальных способностей. Если тренировочный процесс хаотичен, отсутствует какая – либо система подготовки, то тренировка лишается смысла, становится абсурдом, вызывая у спортсмена психологический дискомфорт. Известный миф о Сизифе показывает это очень ярко, олицетворяя собой верх человеческого несчастья. Если бы спортсмен мог смириться с отсутствием смысла в тренировочной работе, то он испытывал бы постоянную неудовлетворённость.

В основе человеческой жизнедеятельности является удовлетворение основных, а в тренировке – базовых потребностей. К ним относятся материальные и физиологические потребности, а также потребность иметь «резерв» в физической и в психологической защите. Кроме того, человек удовлетворяет социальные и духовные потребности в общении, признании, дружбе, самовыражении и так далее. Тренировка как модель поиска смысла жизни должна стать особым видом потребности для спортсмена. Это очень важный фактор развития личности, имеющий отношение к производственной двигательной деятельности.

В практическом аспекте потребности к мотивации следует рассматривать с точки зрения возможности управления поведением спортсмена или команды. Контроль таких мотивационных особенностей поведения имеет важнейшее значение для повышения эффективности деятельности как тренера, так и спортсмена. Здесь необходимо выделить основные критерии мотивирующие организацию и успешность тренировочного процесса: каждое движение и действие в тренировке требует осмысления. Это относится равно как к тренеру, так и спортсмену; спортсмен всегда хочет показать свою значимость в проявлении своих способностей и принимать участие в решениях, которые связаны с совершенствованием техники и тактики в избранном виде спорта; спортсмен всегда хочет выразить себя в тренировке, больше узнать о себе по результатам контроля и соревнований, то есть иметь доказательства того, что он что-то мает, чего-то достиг; если управление тренировочным процессом находится на низком уровне, всегда уменьшается значимость спортсмена. Он же стремится к противоположному - чувствовать свою значимость; успех без признания приводит к разочарованию и снижению активности; спортсмены отрицательно относятся к принятию различных изменений в тренировке без их участия; большинство спортсменов стремятся в процессе тренировки получить новые знания; большой проблемой является возможность для спортсменов иметь условия для проявления инициативы и реализации своих возможностей.

Движущие силы поведения спортсмена. Они заложены в сложной структуре человеческой деятельности, детерминированной различными мотивациями в зависимости от особенностей личностных качеств. Спортсмен, как личность активно участвует в формировании собственной мотивации. Спортсмен с высокой самооценкой ищет неудачу в себе. С низкой – вне себя, в тренере, вспомогательном персонале или обстоятельствах. Как ни парадоксально, но это факт.

Каждый тренер имеет субъективное представление о том, как нужно обращаться со спортсменами. В наиболее упрощенной форме выделяются два возможных варианта воздействий на спортсмена.

«Подстегивание» представляет форму повышенного внимания и определяется по полученному эффекту в тренировке или соревновательному результату. Спортсмен, получающий положительную поддержку, чувствует себя более уверенным и сильным. «Подстегивание» может иметь разное выражение: словесное или в виде рукопожатия, улыбки, жестов, и т.д.

При «жестком обращении» до некоторой степени можно повысить мотивацию спортсмена. Однако не все спортсмены одинаково на него реагируют. Некоторые проявляют ответную агрессивность, враждебность, другие чувствуют страх порицания и наказания, что отрицательно сказывается на их рабочем состоянии. Известно, что многие тренеры в большей степени любят наказывать, чем поощрять спортсменов. Но вряд ли такой подход повысит эффективность тренировочного процесса. Спортсмены начинают затрачивать дополнительные усилия, чтобы избежать наказания, в итоге такая мотивация несет отрицательный заряд и лишние энергетические затраты на его нейтрализацию.

Выводы

1. Выявлено, что формирование индивидуальной и групповой мотивации в условиях спортивной тренировки должно базироваться на комплексном подходе до определения и обновления содержания, применения методов, форм и средств обучения, которые способствуют улучшению намеченного процесса.

Литература

1. Ильин Е.П. Мотивация и мотивы / Е.П.Ильин. – СПб.: Изд-во «Питер». – 2000. – 512 с.
2. Круцевич Т.Ю. Оцінка як один із факторів підвищення мотивації учнів до фізичної активності // Т.Ю. Круцевич // Фізичне виховання в школі. – 2003. - № 1. – С. 47-50.
3. Ильин Е.П. Психология физического воспитания. СПб.: Изд-во РГПУ им. А.И.Герцена, 2000. – 486 с.
4. Канюк С.П. Психологія мотивації / С.П.Канюк. –К.: Либідь, 2002. – 304 с.
5. Kholodov J, Kuznetsov V. Theory and methods of physical education and sport: a textbook for students of higher account. institutions. - М.: Publishing Center "Academy", 2000. - 480 p.
6. Popov A. Sport Psychology. - М.: Fleet, 2000. - 152 p
7. Hekhauzen H. Psychology achievement motivation. - SPb.: Rech, 2001. - 240 p.
8. Matveev L. The general theory of sports and athletes training system. "Olympic literature" Kyiv, 1999. - 317 p.
9. Safin V. The psychological aspect of self-determination of the individual. // Psychological magazine, 2004. -№4. - S. 65-73, p.. 73

Кузнєцов О.В., Матвієнко М.І.

Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова

ВИХОВНІ АСПЕКТИ В МЕТОДИЧНИХ ОСОБЛИВОСТЯХ ВПРОВАДЖЕННЯ НАВЧАННЯ ГРИ В ШАХИ В ОРГАНІЗАЦІЮ РУХЛИВИХ ІГОР УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ.

У статті освітлено погляди авторів на виховні особливості та методичні характеристики навчання гри в шахи дітей

молодшого шкільного віку. Описано варіанти комплексної активізації розумової та рухової діяльності у використанні новітніх форм та методів організації спортивно-масової діяльності школярів.

Ключові слова: рухова діяльність, розумова діяльність, ігрові дії, заняття фізичними вправами, шахова партія, здібність шахової фігури, учні молодшого шкільного віку.

Кузнецов А.В., Матвиенко М.И. Воспитательные аспекты в методических особенностях внедрения обучения игре в шахматы в организацию двигательных игр учащихся младшего школьного возраста. В статье освещены взгляды авторов на воспитательные особенности и методические характеристики обучения игре в шахматы учащихся младшего школьного возраста. Описаны варианты комплексной активизации умственной и двигательной деятельности в использовании новых форм и методов организации спортивно-массовой деятельности школьников.

Ключевые слова: двигательная деятельность, умственная деятельность, игровые действия, занятия физическими упражнениями, шахматная партия, способность шахматной фигуры, учащиеся младшего школьного возраста.

Kuznetsov A.V., Matvienko M.I. Educational aspects of methodological features of the implementation of learning the game of chess in the organization of motor games primary school age pupils.

Subject of study methodical features of learning play chess of primary school age pupils; forms, methods and methods of organizing sports activities; analysis of types of competitions. In the article there is information about practical use options for change in the traditional learning process of children. With a view to enhancing their mental and sport activity; the features of the use the test system of exercises that based on the chess rules, given age of children and terms of possible practical use of such system.

The main objectives of the study:

1. To analyze the pedagogical literature, literature on physical culture and information from the Internet on methodological features of learning to play chess and innovative forms and methods of mass sports work.

2. Submit to discuss the educational value and empirically selected tested forms and methods of learning to play chess and activation of motor activity of schoolchildren.

In considering the methodological characteristics of learning to play chess pupils of primary school age, it should be noted that their age peculiarities of perception of educational material requiring chess trainer to use different methods of comparison, imaginative game and grotesque explanations; control of the emotional state and the interests of children.

As a result of observation of teaching and testing in physical condition of children of innovative implementations allow processes to enrich the experience of participation in various forms of motor activity of those who are engaged; increase motivation to exercise; provide dynamic physical fitness according to age norm, and some indicators (development agility) observed positive results higher

Key words: sport activity, mental activity, game action, physical exercise, chess game, the ability of a chess piece, primary school age pupils.

Вступ. Аспекти теоретичного обґрунтування методик навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів умінь та навичок гри в шахи вимагають створення педагогічних умов щодо формування уявлення у дітей про функціональні можливості переміщення шахових фігур, правила спортивного протистояння, зміст основних понять, які їх обґрунтовують [7, С. 66 - 69]. Свої особливості, виховних, психологічних, когнітивних аспектів може мати теоретичне обґрунтування методик навчання гри в шахи дітей молодшого шкільного віку.

Як зазначає В.С. Лозниця, «Ігрові дії дітей розвиваються на базі людських форм практичної поведінки, що засвоюються у спілкуванні з дорослими і під керівництвом дорослих. Паралельно з предметами-знаряддями дитина стикається у своїй практиці з іграшками. Дорослі вчать дітей, як користуватись іграшками (везти машинку, перемотувати ляльку тощо). Але само ставлення до іграшки як до зображення «справжньої» речі з'являється у дитини завдяки введенню в ігрову діяльність слова» [6, с. 27].

Результати деяких педагогічних спостережень та дослідження результатів організації тренувальних процесів «Степ-бокс», «Шахбокс» обговорено на IV Міжнародній науково-методичній конференції «Modern problems and prospects of development of physical education, health and training of future specialists in physical education and sport» (March 21 th. – 22 th. 2013 Kyiv), V Міжнародній науково-методичній конференції «Modern problems and prospects of development of physical education, health and training of future professionals of physical education and sports» (March 20 th. – 21 th. 2014 Kyiv), VII Міжнародній науково-методичній конференції «Modern problems and prospects of development of physical education, health and training of future professionals of physical education and sports» (March 24 th. – 25 th. 2016 Kyiv) висвітлено напрямки планування досліджень форм, засобів та методів, організаційних аспектів навчально-тренувального процесу та аспектів поєднання розумового і фізичного виховання.

В зазначених публікаціях описано, як у тренувальний процес «Степ-боксу» здійснена спроба включити навчальний процес з гри в шахи для об'єднання інноваційних напрямів організації творчої, розумової та рухової активності учнів. Відзначено, що об'єднані заняття «Степ-боксу» та навчання гри в шахи у великій мірі збільшив активність та мотиваційні характеристики до тренувальних занять школярів [4];[5];[6].

У наступних роботах планується здійснити та опублікувати результати досліджень форм, методів та засобів навчання з позиції вивчення психології, логіки, теорії та методики фізичного виховання і спорту та інших наук.

Зміст роботи, яка подається до обговорення направлений на особливості методики навчання гри в шахи учнів молодшого шкільного віку; актуальності такого навчального процесу в особливостях виховання особистості в сучасному суспільстві.

Робота виконана відповідно до плану НДР Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова.

Метою дослідження було освітлення інноваційних форм організації спортивно-масової роботи, особливостей поєднання розумового та фізичного виховання учнів загальноосвітніх навчальних закладів.

Основні завдання дослідження:

1. Провести аналіз педагогічної літератури, літератури з фізичної культури та інформації з мережі Інтернет щодо методичних особливостей навчання гри в шахи та інноваційних форм та методів організації спортивно-масової роботи.

2. Представити до обговорення виховне значення підібраних та емпірично випробуваних форм та методів навчання гри в шахи та активізації рухової діяльності школярів.

Результати дослідження. С.Б. Губинський, М.Г. Хануков і С.А. Шелей зазначають, що гравці, які в тернах боротьби і, навіть, поза ареною шахових протистоянь, занурені в чарівний світ шахів іноді начебто оживляють фігури та наділяють їх здібностями людей [1, с. 34]. Автори наводять приклади, що шахісти говорять : «Фігури «відчують», «ходять», «борються» і т.д. Ласкер (другий чемпіон світу з шахів) писав про емоції фігур: «Відчуття шахової фігури не так бідні, як про це думають : честолюбство – при виконанні роботи, гнів – якщо цьому заважають, відчай – при гіркій участі, захват – з приводу щасливої миттєвості, глумливість – над супротивником, якому фігура загордила шлях, ненависть – до всякого, хто загрожує королю, сміх – коли вдається уникнути пастки» [1, с. 34].

Шахісти нібито вкладають магічний зміст у властивості шахових фігур, інколи одушевляють їх, часто наділяють фігури тими або іншими правами гравця. Це має ознаки усвідомлення властивостей та функцій фігур як володіння ними тими або іншими здібностями [1, с. 34].

Особливо це властиво дітям в процесі ігрової діяльності, рольових ігор. Як пояснюють фахівці педагогіки і психології: «У рольовій грі дитина відтворює спостережені нею суспільні функції дорослих, поведінку дорослих як особистостей. Здебільшого це сюжети на побутові теми («мама», «вихователька», «водій», «пілот»). Потім виникають сюжети на громадсько-політичні теми («війна», «парламент»). На наступному етапі – ігор за правилами – риси поведінки дітей отримують свій подальший розвиток. Дії дітей регулюються правилами, вимогами, заборонами і т.ін.» [6, с. 27].

Через прийняття учнями образу фігури, або вкладання власного образу «Я» в шахову фігуру зміст поняття «здібність фігури» починає співпадати в уяві та закріплюватись у свідомості учня як власна здібність.

Така думка підкріплюється твердженням В.С. Лозниці, що «ігрова діяльність для дітей є процесом соціалізації індивіда, підготовки його до майбутнього дорослого життя, входження у соціальні ролі, оволодіння соціальним досвідом людства» [6, с. 28].

Фахівці зазначають, що фігури кожного типу *здібні* : розміщатись на тих або інших полях, переміщуватись за тою або іншою траєкторією, виконувати взяття на тих або інших полях [1, с. 35].

Розрізняють «здібність» та «можливість» як наявність всіх обставин, що необхідні для прояву волі до реалізації тої або іншої здібності. Разом з цим, «можливість» як реалізацію функціональних спроможностей фігури розділяють на реальну можливість і потенціальну можливість [1, с. 35].

Зміст таких понять відіграють велику роль у виховному процесі шахової гри. Це дає можливість створити умови для освідомлення учнями систем взаємовідносин у житті, необхідність рефлексивного сприйняття змін обставин і ситуацій, прогнозування результатів власної діяльності та планування дій до їхньої реалізації у відповідності до зовнішніх і внутрішніх перепон.

Важливими виховними аспектами виступають модельність і символізм можливості бачення позитивного ефекту колективних дій. Якщо шахи вважаються змагальною діяльністю, яка реалізується між суперниками, що діють індивідуально (виконують мислення щодо зміни позиції, приймають рішення особисто), то через гротескове бачення спільних дій шахових фігур, через бачення шахіста як керівника «команди» фігур з різними функціями та різною цінністю ми маємо можливість на моделі шахової гри створити педагогічні умови усвідомлення учнями позитивізму успішності колективних дій, розкрити потенціал організаторських здібностей.

Так фахівці роз'яснюють : «Фігурам важко суперничати по одинці. Як в більшості життєвих ситуацій до успіху ведуть взаємна виручка та підтримка. Кожна фігура діє по-своєму і вносить свій особливий вклад в загальну справу. Щоб обґрунтовано надіятись на успіх, шахіст має добре знати та вміло використовувати здібності кожної фігури» [1, с. 35].

При умілій інтерпретації пояснень правил викладач може донести до свідомості учнів важливість старанного виконання своїх функціональних завдань для зміни соціальних статусів у суспільстві. Наприклад : «Коли пішак доходить до протилежного краю дошки і вступає на останню горизонталь (білий пішак – на восьму, а чорний – на першу), то він знімається з шахової дошки і за бажанням гравця перетворюється на будь-яку фігуру того ж кольору, за винятком короля. Цьому перетворенню не може перешкодити наявність подібних фігур на дошці» [8, с. 18]. В поясненні такого правила викладач має можливість навести порівняльний приклад кар'єрного росту людини, докласти виховних впливів на мотивацію учнів до навчання, до старанного виконання своїх обов'язків і т.д.

Методичні особливості в донесенні до свідомості учнів молодшого шкільного віку сутності гри в шахи, її мети та стратегічних завдань, цінності фігур, оцінки позицій, причин та наслідків рішень гравця можуть проявлятися через особливі форми викладання : доступності пояснень змісту понять, використання метафор, порівнянь, гротескової форми роз'яснень тощо.

Для прикладу, можна порівняти дві форми викладання одного змісту: 1) «Гра в шахи – це гра, в якій змагаються два суперники. Почергово переміщують шахові фігури на шаховій дошці в межах визначених правил. Шахова партія – це окремий акт змагальної гри в шахи. Конкретна шахова партія – це конкретний ряд переміщень шахових фігур на шаховій дошці від визначеної правилами початкової ситуації до якої-небудь визначеної правилами кінцевої ситуації» [1, с. 17].

В такому визначенні узагальнено сутність гри. Зміст доступний до усвідомлення особі, яка має уяву про шахову дошку, види шахових фігур, їх функції, мету та завдання гри.

2) «Дві армії фігур ведуть між собою запеклу боротьбу. Ареною бою є шахова дошка. Білим фігурам протистоять сили чорних. Від вміння й волі полководців, які керують білими і чорними, залежить кінцевий результат поєдинку. Кожна гра має назву «шахова партія». Вона складається з бойових дій фігур (серії ходів), тобто пересування фігур з одного поля на інше. Полководці вступають у бій по черзі. Починають завжди білі, а відповідають їм чорні. За кожним ходом пересувають лише одного воїна (фігуру). Ходити на поле, зайняте ворожою фігурою, можна, тільки перемігши її, тобто знявши її з дошки. Пересування фігур відбувається за

певними правилами, які повинен засвоїти кожен початківець» [8, с. 15].

Така методична форма пояснення налаштовує учня молодшого шкільного віку на входження в образ полководця, який продумує стратегію бойової поведінки своїх воїнів. Разом з тим, викладач має можливість формувати в учня культуру спілкування (діалогу) з необхідністю чекати і одночасно продумувати свій власний хід (свої черги висловлювати власну думку). Вклавши у свідомість учня розуміння черговості дій, викладач, при нагоді може зупинити перекикування дітьми один одного, або перебивання розповіді дорослого репліками, навівши приклад черговості шахових ходів. «Слово пішаку» або «Слово королю», «Слово тури», «Слово ферзю» - може стати виховним джерелом формування культури діалогу.

За результатами педагогічних спостережень за тренувальним процесом учнів молодшого шкільного віку ефективність навчального процесу гри в шахи позитивно змінюється при впровадженні шахових конкурсів в рухливі та спортивні ігри. Так для учнів Київської Дитячо-юнацької спортивної школи № 23, на базі Київської середньої школи № 91 в рухливі ігри та естафети впроваджено протиборства з шахів. Для прикладу, декілька команд по 8-10 школярів мають завдання якнайшвидше по черзі подолати умовну відстань. В завданні фізичне навантаження учні отримують в різних видах швидкісного переміщення. Крім цього, кожна команда має дві шахові дошки (одна, з шаховою позицією – на старті; інша дошка – на іншій стороні бігової дистанції). Близня шахова дошка з позицією служить для командного обдумування та спільного рішення наступного ходу. На дальній (фінішній) дошці учень, який прибіг в естафетному змаганні, переставляє фігуру в наслідок колективного рішення. Хід у відповідь робить викладач, виконуючи сеанс одночасної гри. Такий змагальний процес можна організувати між двома командами, поставивши шахову дошку у центрі зали, а команди-суперники – по різні сторони, на дистанції 10 – 15 метрів. Але в такому варіанті, команда, гравці якої швидше переміщуються може зробити більше шахових ходів. Викладач може видозмінити правила, що надає учням можливість порівнювати кількісні та якісні показники. Наприклад, учень може швидше подолати дистанцію, але з неуважності або поспіхом зробити невдалий шаховий хід. Такі ігри створюють позитивне емоційне збудження дітей, що утворює умови формування позитивного ставлення і розвитку високого рівня мотивації у школярів як до рухової діяльності так і до розумової. Крім того усвідомлюються причинно-наслідкові зв'язки залежності позитивного результату від якісної взаємодії рухових операцій та розумових.

Висновки. Таким чином, як зазначалося у попередніх публікаціях, нами емпірично перевірено та впроваджено в організацію спортивно-масової роботи з учнями загальноосвітніх навчальних закладів нові форми, методи та засоби. Вони передбачають синтез та трансформацію змагальної ігрової діяльності школярів з джерел досвіду спортивної підготовки єдиноборств, туризму, гімнастики, аеробіки, шахів та різноманітних рухливих ігор [4];[5];[7].

У розгляді методичних особливостей навчання гри в шахи учнів молодшого шкільного віку, слід зазначити, що їх вікові особливості сприйняття навчального матеріалу вимагають від тренера з шахів використання різних прийомів порівнянь, образних ігрових та гротескових форм пояснення; контролю за емоційним станом та інтересами дітей.

За результатами педагогічного спостереження та тестування показників фізичного стану дітей процеси інноваційних впроваджень дозволяють збагатити досвід участі в різних видах рухової діяльності тих хто займається; збільшують рівень мотивації до занять фізичними вправами; забезпечують динаміку фізичної підготовленості у відповідності до вікової норми, а в деяких показниках (розвиток спритності) спостерігається позитивно вищі результати [5].

Література

1. Губницький С.Б. Полный курс шахмат. 64 урока для новичков и не очень опытных игроков. [С.Б. Губницький, М.Г. Хануков, С.А. Шедей]. – Харьков : Фолио; М.: ООО «Фирма «Издательство АСТ», 2000. – 544 с. : ил.
2. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології. Практикум : [навчальний посібник] / І.М. Дичківська. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2013. – 448 с.
3. Євтух М.Б. Інноваційні методи оцінювання навчальних досягнень : [монографія] / М.Б. Євтух, Е.В. Лузик, Л.М. Дибкова. – К. : КНЕУ, 2010. – 248, [8] с.
4. Крик Т.М. «Степ-бокс» як система вправ фізичної рекреації учнів загальноосвітніх навчальних закладів / Т.М. Крик і М.І. Матвієнко // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія № 16. «Науково-педагогічні проблеми фізичної культури / фізична культура і спорт» збірник наукових праць / За ред. Г.М. Арзютова. – К. : Видавництво НПУ імені М.П. Драгоманова, 2014. – Вип. 3К (44). – С. 392 – 395.
5. Крик Т. М. , Матвієнко М. І. Інноваційні форми організації спортивно-масової роботи та фізичної рекреації учнів загальноосвітніх навчальних закладів / Т. М.Крик , М. І. Матвієнко // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 15. “Науково-педагогічні проблеми фізичної культури / фізична культура і спорт” збірник наукових праць / За ред. Г. М. Арзютова. – К. : Видавництво НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. – Випуск 3К2 (57) 15. – С. 180-182.
6. Лозниця В.С. Психологія і педагогіка : основні положення. [навчальний посібник для самостійної вивчення дисципліни]. – К. : «Екс об», 1999. – 304 с.
7. Матвієнко М. І., Кузнецов О. В. Теоретичні аспекти обґрунтування досліджень методик поєднання рухової та розумової діяльності учнів засобом навчання гри в шахи в процесі організації рухливих ігор/ М. І. Матвієнко, О. В.Кузнецов // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 15. “Науково-педагогічні проблеми фізичної культури / фізична культура і спорт” збірник наукових праць / За ред. Г. М. Арзютова. – К. : Видавництво НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. – Випуск 2 (55) 15. – С. 66-69.
8. Поляк О.І Вчиться грати в шахи /О.І. Поляк і Ю.В. Ніколаєвський. – К. : Вид-во дитячої літератури, 1973. – 167 с.
9. Lubyshva L.I. Teoretiko-metodologicheskoe obosnovanie fizicheskogo vospitaniya studentov / L.I.Lubyshva, G.M.Gruznyh // Teoriya i praktika fizicheskoy kultury. – 1991. – № 6. – S. 9-12.
10. Makhov V.Ya. Teoriya i metodyka navchannya rukhlyvykh i sportyvnykh ihor : [navchal'no-metodychnyy posibnyk]. – К. : IZMN, 1996. – 160 s.

11. Stoljarov V.I. Aktual'nye problemy istorii i filosofsko-sociologicheskoy teorii fizicheskoy kul'tury i sporta / V.I. Stoljarov. – M.: GCOLIFK, 1984. – 103 s.

12. Tymoshenko O.V. Osnovy teorii ta metodyky vykladannya sportyvnykh i rukhlyvykh ihor : [navchal'no-metodychnyy posibnyk] / O.V. Tymoshenko, R.M. Misharovs'kyi, V.Ya. Makhov. – K., 2003. – 213 s.

Кузнєцова О.Т.

Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ОСОБИСТІСНО-ОРІЄТОВАНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ЇХ ЗАЛУЧЕННЯ ДО ЦІННОСТЕЙ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

У статті розглядаються теоретичні і методологічні аспекти особистісно-орієнтованого виховання студентів у процесі їх залучення до цінностей фізичної культури. Представлені принципи, нові методики формування мотиваційно-ціннісного ставлення студентів спеціальних навчальних відділень під час занять в експериментальних групах. Наголошено, що важливими учасниками у процесі залучення студентів до цінностей фізичної культури є викладачі фізичного виховання.

Ключові слова: фізичне виховання, студент, особистісно-орієнтований підхід, цінності фізичної культури.

Кузнєцова Е.Т. Методологические основы личностно-ориентированного воспитания студентов в процессе их привлечения к ценностям физической культуры В статье рассматриваются теоретические и методологические аспекты личностно-ориентированного воспитания студентов в процессе их привлечения к ценностям физической культуры. Представлены принципы, новые методики формирования мотивационно-ценностного отношения студентов специального учебного отделения во время занятий в экспериментальных группах. Отмечено, что важными участниками в процессе присоединения студентов к ценностям физической культуры являются преподаватели физического воспитания.

Ключевые слова: физическое воспитание, студент, личностно-ориентированный подход, ценности физической культуры.

Kuznetsova O.T. Methodological aspects of students' personality oriented education in the process of bringing them to the values of physical culture. In the article theoretical and methodological aspects of students' personality oriented education in the process of bringing them to the values of physical culture are exposed.

Analysis of the literature made it possible to identify the basic values of physical culture, which must be considered in the educational process in higher educational establishments: the preservation and strengthening of health by facilities of physical education; physical activity; physical and mental capacity due to physical exercises; healthy way of life; sport skills with special training; physical perfection; hardening of the body; standards of the personal hygiene.

It is set that the aggregate of the valued orientations, which were formed for a student, provides a clarity and stability of civil position, his relation to the duties, to the colleagues, teachers and to other people on the whole. The role of personality oriented approach in forming of physical culture and positive attitude to the values of physical culture is exposed. The results of research on the problem of finding new methods and educational technologies to attract students of special medical groups to the values of physical culture are presented.

The followings principles of forming students' motivational valued attitude to physical education and healthy way of life in the experimental groups are selected: consciousness; subject orientation of educational relations; health-improvement orientation; independent actions; initiative; responsibility. It is emphasized that teachers are the important explorers of students' joining to the values of physical culture.

Key words: physical education, student, personality oriented approach, values of physical culture.

Постановка проблеми. Сьогодні розвиток інноваційних технологій в галузі викликаний певним соціокультурним попитом, а це означає, що в результаті наступності склалася певна мотивація до того чи іншого типу фізкультурно-оздоровчої роботи. Нові ціннісні детермінанти орієнтують людину на досягнення фізичного і духовного розвитку, поліпшення самопочуття, психічного і фізичного здоров'я в цілому.

Аналіз змісту інноваційних форм і засобів фізичної активності населення різних країн показує, що в сучасних умовах фізична культура людини трактується не тільки як сукупність фізичних якостей особистості, а й як певний спосіб життя. При цьому вирішальним фактором зміцнення здоров'я є позиція самої людини, її ставлення до власного соціального, психологічного та фізичного здоров'я. Тому провідну роль набуває особистісно-орієнтований підхід у процесі формування ціннісно-мотиваційних установок особистості, орієнтованої на здоровий спосіб життя, який стає основою сучасного суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у розв'язання проблеми використання цінностей фізичної культури для виховання дітей та молоді зробили видатні педагоги-мислителі Я.А. Коменський, І.Й. Песталоцці, П'єр де Кубертен, О.Д. Бутовський, П.Ф. Лесгафт, К.Д. Ушинський, А.С. Макаренко, І.М. Боберський, Г.Г. Ващенко, В.О. Сухомлинський. У їх працях найбільш повно розкрито цінності фізичної культури для збереження здоров'я молодого покоління, здійснено концептуальне осмислення наукових і прикладних засад фізичної культури, її сутності, цілей і завдань, обґрунтовано ефективні принципи, засоби формування всебічно розвиненої особистості молоді людини.

Вивчення практики вищих навчальних закладів щодо залучення студентської молоді до цінностей фізичної культури показало, що в Україні у сучасній системі фізичного виховання реалізуються намагання різних дослідників (В.Г. Ареф'єв, О.М. Вацеба, М.Д. Зубалій, С.М. Канішевський, Г.П. Грибан, С.І. Присяжнюк, Л.П. Суцєнко та інші) знайти нові форми та зміст фізичного виховання, які б відповідали сучасним вимогам і потребам студентської молоді. Модель поетапного формування